

JADWIGA KUCZYŃSKA

Z DZIEJÓW HISTORII SZTUKI NA KUL: MÓJ PRZYJACIEL JÓZEF WZOREK (1938-2015)¹

W ubiegłym roku, 11 lutego w wieku 76 lat zmarł mgr Józef Wzorek. Był synem Ziemi Tarnowskiej. Urodził się 5 grudnia 1938 r. w wielodzietnej rodzinie w Piotrkowicach nieopodal Tuchowa. W 1952 r. ukończył szkołę podstawową. Już wtedy krystalizowały się jego zainteresowania, skoro dalszą naukę podjął w Państwowym Liceum Technik Plastycznych w Tarnowie (1952-57). Pogłębił je, wybierając historię sztuki na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim. Decyzja studiowania na jedynej wówczas uczelni katolickiej w Polsce była z pewnością świadoma. Wpłynęło na nią wychowanie w duchu religijnym i wyniesione z domu wartości.

W 1958 r., będąc studentem II roku historii sztuki, stał się jednym z inicjatorów powstania grupy plastycznej Inops (z łac. ‘poszukujący’), dzięki której uzdolniona artystycznie kulowska młodzież miała okazję do rozwijania malarzkiego kunsztu i prezentacji swojej twórczości. Inspiracją dla młodych adeptów w dziedzinie historii sztuki do stworzenia własnej grupy malarskiej była, być może, nauka rysunku i malarstwa pod okiem znanego artysty malarza Antoniego Michalaka. Jeszcze w czasie moich studiów rysunek odręczny należał do obowiązkowych przedmiotów na I roku. Wernisaż I wystawy grupy Inops odbył się na KUL-u w listopadzie 1959 r. Spośród wystawionych dzieł siedmiu autorów nagrodzono prace Józefa Wzorka i Zbigniewa Strzałkowskiego².

Prof. dr hab. JADWIGA KUCZYŃSKA – historyk sztuki, emerytowany profesor KUL, członek czynny Wydziału Historyczno-Filologicznego TN KUL.

¹ Szczegółowe dane o życiu, pracy naukowej i zawodowej mgra Józefa Wzorka zob. w artykule M. WRZESZCZ, *Józef Wzorek (1938-2015) pasjonat sztuki*, „Przegląd Uniwersytecki” 27 (2015), nr 2 (154), s. 43-44; zob. także: http://www.kul.pl/mgr-jozef-wzorek,art_59453

² M. ERDMAN-PRZEŁOMCOWA, *Wystawa prac studenckiej grupy Inops*, „Zeszyty Naukowe KUL” 2 (1959), nr 4, s. 121 nn.

W 1962 r. Józef Wzorek uzyskał tytuł magistra. Za rozprawę pt. *Madonna Apokaliptyczna z Cerekwi w Tarnowskim Muzeum Diecezjalnym*, napisaną pod kierunkiem ks. prof. Władysława Smolenia, otrzymał nagrodę rektorską. Wyróżnieniem było także zatrudnienie na stanowisku asystenta w Katedrze Historii Sztuki Kościelnej (jej kierownikiem był ks. prof. W. Smoleń) w Sekcji Historii Sztuki Wydziału Nauk Humanistycznych KUL. Wtedy to, jako studentka I roku historii sztuki, poznałam mgra Józefa Wzorka, z którym rychło się zaprzyjaźniłam. Podobnie jak Józka fascynowała mnie sztuka średniowieczna.

Inaczej się wówczas na KUL-u pracowało i studiowało. KUL był uczelnią małą i chyba dlatego relacje między studentami, profesorami i asystentami cechowała serdeczność. Na przykład prof. Antoni Maśliński pracowników i studentów historii sztuki nazywał „rodziną”. Żywo stoją mi przed oczyma seminaria z historii sztuki średniowiecznej, prowadzone przez ks. prof. W. Smolenia. Wokół ścian sali rozmieszczone gotyckie rzeźby nadawały wnętrzu „mystyczną” wręcz atmosferę. Przy długim stole nakrytym zielonym sukniem siedzieli seminarzyści wspólnie z Księdzem Profesorem i trzema asystentami: Józefem Wzorkiem, Zbigniewem Strzałkowskim i jeszcze wówczas magistrem Tadeuszem Adamkiem (dr Tadeusz Adamek zmarł w wieku 74 lat 9 lutego 2015 r.). Seminaria ożywione dyskusją znacznie się przeciągały. Nikt czasu nie liczył.

W Sekcji Historii Sztuki KUL Józek pracował do 30 września 1971 r. Prowadził ćwiczenia, brał udział w seminarium ze sztuki średniowiecznej, w objazdach naukowych i, podobnie jak inni asystenci, miał dyżury w bibliotece Sekcji Historii Sztuki. Konsultacje ze studentami nie należały do pensum, to było oczywiste.

W 1965 r. Józek poślubił polonistkę Elżbietę Chełchowską. Małżeństwo pobłogosławił ks. Władysław Smoleń w kościele parafialnym we Wrzelowcu (parafia Kluczkowice), w rodzinnej miejscowości Elżbiety.

Państwu Wzorkom urodziły się dwie córki. Małgorzata (ur. w 1967 r.) po ojcu odziedziczyła zdolności artystyczne. Jest członkiem Związku Artystów Plastyków, należy do Grupy Artystycznej Kontrast w Lublinie, Kazimierskiej Konfraterni Sztuki w Kazimierzu Dolnym, brała udział w wielu wystawach autorskich i zbiorowych (w Polsce i zagranicą). Kontynuatorem rodzinnych tradycji jest syn Małgorzaty – Adam Saran. 1 września 2015 r. w Galerii Art Brut-CK w Lublinie odbył się wernisaż wystawy jego prac, zatytułowanej „Adam Saran. Debiut malarza”. Justyna (ur. 1969 r.), którą podawałam do chrztu, ukończyła filologię polską na KUL-u. Pracuje jako polonistka w Liceum im. Józefa Tisznera w Poznaniu. Szkoła, oprócz nauki objętej programem, dba

o utrwalanie spuścizny swego patrona, w czym aktywnie uczestniczy Justyna. Ma dwóch synów: Jan studiuje w Akademii Muzycznej im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy, a Piotr na Politechnice w Poznaniu.

Od 1 X 1971 r. do 1 X 1976 r. Józek był zatrudniony w Międzywydziałowym Zakładzie Leksykograficznym, poczynając od stanowiska asystenta do starszego dokumentalisty.

Głównym celem Zakładu było wydanie *Encyklopedii katolickiej*. Rozwój naukowy Józka nie został przerwany zmianą miejsca pracy. Wręcz przeciwnie, bo w ciągu pięciu lat do wcześniej opublikowanych artykułów (pierwszy, oparty na pracy magisterskiej na temat Madonny z Cerekwi, ukazał się w „Rocznikach Humanistycznych” 3 (1965), s. 117-145, dwa kolejne dotyczą zagadnień związanych z oprawami relikwii Drzewa Krzyża Świętego: *Oprawy relikwii Drzewa Krzyża Świętego w kościele OO. Dominikanów w Lublinie*, „Roczniki Humanistyczne” 19 (1971), s. 63-77 oraz *Oprawa Krzyża Świętego w kościele OO. Dominikanów w Lublinie*, „Biuletyn Historii Sztuki”, 1971, nr 32, s. 418-422, dwa inne zostały napisane wspólnie z Karolem Majewskim: *Twórcy tzw. renesansu lubelskiego w świetle nowych badań*, „Biuletyn Historii Sztuki” nr 31, 1969, s. 127-131 i *Z badań nad rozwojem architektury w Lublinie w 1 poł. XVII wieku*, „Rocznik Lubelski” 13 (1971), s. 59-80) doszły nowe teksty i dorobek naukowy Józefa Wzorka powiększył się o 65 haseł do *Encyklopedii katolickiej*.

Hasła obejmują bliską mu zwłaszcza sztukę sakralną, w tym żywoty świętych, ikonografię chrześcijańską, ale także tematykę świecką, np. biogramy malarzy i architektów. „Na szczególną uwagę zasługuje redakcyjne opracowanie hasła *Częstochowska Matka Boża* i autorskie przygotowanie części dotyczących dziejów cudownego obrazu i jego recepcji – do dziś tekst ten widnieje na stronie internetowej Jasnej Góry” – napisała Maria Wrzeszcz³.

W Międzywydziałowym Zakładzie Leksykograficznym, podobnie jak wcześniej w Sekcji Historii Sztuki, mgr Józef Wzorek był cenionym pracownikiem, dlatego też więź z Sekcją nie została zerwana. Niejednokrotnie w latach siedemdziesiątych proszono go o zastępstwo w prowadzeniu zajęć ze Wstępu do Historii Sztuki i Średniowiecznej Sztuki Polskiej.

Pracę naukową Józefa Wzorka *sensu stricto* zamyka cenne opracowanie *Drzewo Krzyża Świętego. Kościół OO. Dominikanów w Lublinie*, w którym powrócił do zajmującej go od lat tematyki. Pierwsze wydanie, z przedmową o Mieczysława A. Krąpca, pochodzi z pamiętnego 1999 r., kiedy skradziono relikwię, drugie z 2008 r. (Norbertinum, Lublin).

³ M. WRZESZCZ, *Józef Wzorek (1938-2015) pasjonat sztuki*, s. 44.

W 1976 r. Józef Wzorek podjął pracę w Pracowniach Konserwacji Zabytków w Lublinie. Z placówką konserwatorską był związany do 1990 r., do czasu jej likwidacji. W PKZ pełnił kolejno funkcje: pracownika konserwacji zabytków, kierownika konserwacji dzieł sztuki i kierownika pracowni konserwacji drewna zabytkowego. Do jego zadań należało, między innymi, nadzorowanie prac konserwatorskich na lubelskim Starym Mieście, uczestnictwo przy konserwacji wielu zabytkowych obiektów nie tylko na Lubelszczyźnie, ale także w Tallinie i w Rydze. Ponadto wykonywał dokumentację naukowo-historyczną. W pracy przejawiał dużą dociekliwość badawczą.

Józek był od 1964 r. członkiem Towarzystwa Przyjaciół KUL, należał do Stowarzyszenia Historyków Sztuki w lubelskim oddziale, był członkiem Stowarzyszenia Konserwatorów Zabytków. Generalny Konserwator Zabytków Tadeusz Zielniewicz ustanowił go 12 X 1993 r. Rzecznawcą Ministra Kultury i Sztuki w specjalności konserwacja sztuki zdobniczej i przedmiotów z drewna.

Józek był miłośnikiem sztuki, pasjonatem i kolekcjonerem. Nie omijał targów staroci, znał w Lublinie wszystkie antykwariaty. Cieszył się z wyszukanego, najdrobniejszego nawet „znaleziska”. Spełniał się w przywracaniu do stanu pierwotnego zniszczonych wyrobów, najczęściej rzemiosła artystycznego, które w jego rękach nabierały pierwotnego blasku i wracały do rangi dzieł sztuki. Znał się dobrze na snycerze: drewnianej rzeźbie i zabytkowych meblach. Znajomość technik wyniósł z Liceum, w dziedzinie konserwacji był samoukiem. W sferze jego marzeń pozostało posiadanie choćby najmniejszego warsztatu. Zawsze chętnie służył konserwatorską pomocą. Wiele z moich „drobiazgów” zawdzięcza Józkowi powrót do dawnego stanu.

Józek był moim przyjacielem od chwili poznania w 1962 r. Znałam więc go bardzo dobrze. Z dużym poczuciem humoru, trafnie dostrzegał śmieszności u innych, ale także i u siebie. Z natury zamknięty, nie ujawniał swoich uczuć, głęboko kochał rodzinę. Był marzycielem o bogatej wyobraźni. W pracowniczej działce państwa Wzorków, która przywoływała mu wspomnienia z lat dzieciństwa, sadił, plewił, radowała go każda nowa roślina. Przed laty w tym malowniczym ogródku wielokrotnie z Edwardem Zwolskim spotykaliśmy się z Józkiem. Pozostały mi w pamięci nasze rozmowy prowadzone w zaciszu przyrody.

Zmarł w środę 11 lutego 2015 r. Tydzień później – 18 lutego, po Mszy św. żałobnej, której przewodniczył przyjaciel Józka, ks. prof. Anzelm Weiss, został odprowadzony na miejsce wiecznego spoczynku na cmentarzu na Majdanku. Żegnała go rodzina oraz licznie zgromadzeni przyjaciele i znajomi.

Historycy sztuki z KUL na wyjeździe naukowym, pierwsza połowa lat 70.
Na pierwszym planie z lewej Jadwiga Kuczyńska,
z prawej Józef Wzorek

Osobliwe zdjęcie profesora i asystentów Katedry Historii Sztuki KUL –
pomysłodawca projektu fotograficznego Zbigniew Strzałkowski.
W pierwszym rzędzie od prawej: ks. prof. Władysław Smoleń,
ks. Franciszek Mąkinia, Tadeusz Adamek, Józef Wzorek, Henryk Mądre.
W drugim rzędzie od prawej: Jadwiga Kuczyńska, Leokadia Struczyńska,
wyżej Zbigniew Strzałkowski

Józef Wzorek podczas wykładu.
Lata 70. XX wieku

Józef Wzorek (z prawej) w towarzystwie
Stanisława Mrówczyńskiego, również
absolwenta KUL, na wernisażu wystawy prac
córki Józefa, Małgorzaty, w Galerii Debiut
w Lublinie. Rok 2000